

IEVADS

Aizsardzības mācība no 2024.gada

Valdība janvārī apstiprināja likumprojektu "Par bērnu un jauniešu izglītošanu valsts aizsardzībā". Tas ir kārtējais solis, turpinot visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas pakāpenisku ieviešanu.

"Valsts aizsardzības mācības apgūšana un brīvprātīga iestāšanās Jaunsardzē veicina bērnu fizisko sagatavotību un patriotismu. Taču nedz jaunsargiem, nedz arī valsts aizsardzības mācību apgūtošiem vidusskolēniem pēc skolas beigšanas nav obligāti jāuzsāk militārā karjera," norādījis aizsardzības ministrs Artis Pabriks, skaidrojot, ka apstiprinātais likumprojekts bērnu un jauniešu izglītošanu valsts aizsardzībā nodalīs no Militārā dienesta likuma.

Jaunā likumprojekta mērķis ir dot iespēju bērnam vai jauniešiem, darbojoties Jaunsardzē vai mācoties valsts aizsardzības mācību, apgūt viņa vecumam atbilstošas zināšanas, prasmes un iemaņas valsts aizsardzībā.

Jaunsardze Latvijā darbojas jau kopš 90.gadu sākuma, tā ir brīvprātīga kustība, taču pirms dažiem gadiem sākās diskusijas par nepieciešamību ieviest obligāto valsts aizsardzības mācību. Tās pilotprojekts tika uzsākts 2018./2019. mācību gadā 14 Latvijas skolās, arī Raunas vidusskolā. Šajā mācību gadā valsts aizsardzības mācība kā izvēles

interesu izglītības priekšmets tiek pasniegts 54 Latvijas vidējās izglītības iestādēs, arī vairākās mūsu puses skolās, kurās to apgūst vairāk nekā tūkstoš jauniešu. Vidējo mācību iestāžu skaits, kurās varēs apgūt valsts aizsardzības mācību, katru gadu tiks kāpināts, un no 2024. gada valsts aizsardzības mācība būs obligāts mācību priekšmets visās valsts vidējās izglītības iestādēs Latvijā.

Valsts aizsardzības mācība aptvers četras mācību jomas. Pirmām kārtām valstiskā audzināšana, kas sevī ietver patriotisko audzināšanu, valsts vēsturi un lokālo vēsturi. Otrā joma - dzīves skola, kas ietver valsts aizsardzības pamatprincipus, kā arī līderību un personības veidošanu. Nākamā joma - fiziskā sagatavotība, kurā noteiktas iemaņas, piemēram, orientēšanās apvidū, ierindas mācība vai lauka kaujas iemaņu apguve notiks, veicot fiziskus vingrinājumus. Un ceturtā joma - militārā sagatavotība: lauka administrācija un lauka kaujas iemaņas; ierindas mācība, sakari un normatīvie akti; darbības ar ieročiem un stacionārā šaušana; pirmā medicīniskā palīdzība.

Vispārīzglītojošās vidējās mācību iestādēs valsts aizsardzības mācība tiks realizēta 10. un 11. klasē, vidējās profesionālajās izglītības iestādēs 2. un 3. kursā. Mācību programma izglītības iestādēs neatšķiras - 72 mācību stundas katrā mācību gada ietvaros, respektīvi, viena mācību diena (astoņas akadēmiskās stundas) mēnesī tiek veltīta valsts aizsardzības mācībai.

Ar šīs mācības ieviešanu Jaunsardze nebeigs pastāvēt, tā turpinās darboties kā brīvprātīga kustība, kuras mērķauditorija būs 5.-9.klašu skolēni. □

Jau daudzus gadus par jaunsargu instruktoru strādā JURIS KOKINS, kurš tagad ir arī valsts aizsardzības mācības pasniedzējs Raunas un Vecpiebalgas vidusskolās.

Brīvprātīgas izvēles priekšmets

dzot valsts aizsardzības mācību. Tajā jau pamats ņemts tieši no jaunsargu mācībām. Atšķiras tikai metodes, jo ar jaunsargiem tiekamies reizi nedēļā uz pāris stundām, ar vidusskolēniem - reizi mēnesī uz visu dienu. Kas labāk, to grūti pateikt, bet regulāras tikšanās tomēr liek par šiem jautājumiem padomāt biežāk."

Tā kā programmas līdzīgas, arī jaunsargu instruktoram nav sarežģīti pasniegt aizsardzības mācību, varbūt vien nedaudz vairāk jāiedziļinās kādā vēstures notikumā.

Kamēr vēl valsts aizsardzības mācība ir kā pilotprojekts, skolas var izvēlēties to vai nu kā obligāto priekšmetu, vai kā interešu izglītības priekšmetu. Raunā izraudzīts otrais risinājums, bet, tā kā

lielākā daļa skolēnu ir jaunsargi, viņi turpināja piedalīties aizsardzības mācībā un šim piemēram sekoja arī citi audzēkņi.

Vai valsts aizsardzības mācībai jābūt obligātai? J. Kokins, apsverot pusotra gada pieredzi vidusskolā, norāda, ka šī mācība varētu būt izvēles priekšmets: "Skaidrojums pavisam vienkāršs. Atzišos, instruktoram nebūs prieka strādāt ar jauniešiem, kuriem nekas no tā neinteresē. Var taču būt dažādi iemesli, kāpēc kāds jauniešs to nevēlas apgūt."

Protams, paredzot to kā izvēles priekšmetu, daudzi nolems sevi neapgrūtināt un aizsardzības mācību neizvēlēsies. Taču ir arī jautājums, vai obligātā kārtā var iemācīt kļūt par savas valsts patriotu? □

Viņš var salīdzināt abas jomas, jo, jāatzīst, Jaunsardzes un valsts aizsardzības mācības programmas ir līdzīgas. Arī jaunsargiem tiek mācīta pilsoniskā audzināšana, kurā ietilpst Latvijas vēsture, Latvijas armijas un NBS vēsture, vietējā vēsture. Ir militārā mācība, kurā runā par likumiem un reglamentiem, kur notiek darbs ar ieročiem, ierindas mācība, tiek apgūtas individuālās lauka kaujas iemaņas. Arī jaunsargu programmā ir dzīves mācība, kurā iekļauta topogrāfija, tūrisms, fiziskā sagatavotība, pirmās palīdzības sniegšana.

J. Kokins stāsta: "Arī Jaunsardzē, beidzot 4.līmeņa mācības, jauniešs iegūst to pašu, ko bei-

Patriotisms sākas ģimenē

Vairāk nekā 20 gadu ar jaunsargiem Cēsīs un tuvējās skolās darbojas GUNTARS NORBUTS. Par šo darbu viņš 2017.gadā saņēma arī "Druvas" titulu "Gada cilvēks".

Jautāts par nepieciešamību skolu programmā ieviest valsts aizsardzības mācību, G. Norbutis to vērtē pozitīvi: "Manuprāt, ir

pareizi, ja šāda mācība ir iekļauta skolas programmā, tas, iespējams, vairāk motivēs jauniešus domāt par šiem jautājumiem, apgūt pamatus. Ja tas ir brīvprātīgi, būs mazāk motivācijas to apgūt, ja vien jauniešiem militārā joma nav ļoti saistoša.

Taču, runājot par patriotisko audzināšanu, kas ir aizsardzības mācības pamatā, iniciatīvai vispirms jānāk no ģimenes, no sabiedrības. Tas jāaudzina jau no mazotnes. Ja bērnam līdz brīdim, kad viņš nonāk jaunsardzē vai vidusskolā sāk apgūt aizsardzības mācību, nekas no patriotisma,

valstiskās piederības nebūs ielikts, instruktoriem būs ļoti smags darbs lauks un grūti prognozēt rezultātus."

20 gadus strādājot ar jaunsargiem, gūta liela pieredze, ir savas atziņas, vērtējumi. G. Norbutis neslēpj, ka dažkārt daudz pūļu jāpieliek, lai jauniešus ieinteresētu, lai viņi justos kā savas vietas, savas zemes patrioti: "Bet vēl un vēl atkarītošu, ka ikvienam jauniešiem vispirms jābūt savas ģimenes, savas mājas patriotam. Viss sākas ar lokālpatriotismu. Varu teikt, ka no maniem jaunsargiem daudzi turpina militāro izvēli, ir

Nesadrumstalot mācību saturu

Otro gadu valsts aizsardzības mācība ir Raunas vidusskolas programmā.

Skolas direktors EDGARS PLĒTIENS atzīst, ka par valsts aizsardzības mācības iekļaušanu obligātajā programmā viņam ir duāls redzējums: "Manuprāt, jaunieši šo mācību uztver pozitīvi. Gribu uzsvērt, ka tā ir pareizi veidota arī no organizatoriskā viedokļa, proti, ir viena diena mēnesī, kas pilnībā veltīta tikai šīm nodarbībām. Tas ir pareizāk nekā, ja apgūstamie priekšmeti būtu izkaisīti pa daudzām dienām.

Taču, ja skatāmies uz to no jaunā satura konteksta, no "Skola 2030", kur redzējums ir saturu iespējami mazāk sadrumstalot, padarīt to viengabalaināku, iespējams, valsts aizsardzības mācības saturs bija jāintegrē citās mācībās, piemēram, sportā, vēsturē, sociālajās zinībās. Atzišos, man nav vīzijas, kā to izdarīt, bet ir bažas, vai aizsardzības mācība tomēr nesadrumstalos saturu. "Skola 2030" piedāvājumā aizsardzības mācību redz kā specializēto izvēles kursu. Es gan nezinu, kā tas saskan ar nosacījumu, ka aizsardzības mācība noteikta kā obligātais priekšmets."

Iepazīstot valsts aizsardzības mācības piedāvāto programmu, tiešām var secināt, ka ir iespēja to integrēt citos priekšmetos,

teiksim, vēstures stundās varētu iekļaut arī to vēstures daļu, ko paredz aizsardzības mācība. Ar fiziskajām aktivitātēm saistīto iekļaut sporta stundās, līderību, patriotismu var mācīt sociālajās zinībās.

"Mans redzējums, ka es tomēr izvēlētos stiprināt Jaunsardzi, padarot to aktīvāku un piedāvājot tur turpināt darboties arī vidusskolas klašu jauniešiem. Tad Jaunsardzes nodarbībās varētu integrēt aizsardzības mācībā iekļautās militārās lietas, bet pārējo - citur. Saprotu, ka ar integrēšanu varbūt nebūs vienkārši, jo aizsardzības mācības programma piedāvā, piemēram, vēsturē nevis "sausu" stāstījumu, bet nodarbībās braukt, teiksim, uz Tīrelpurvu, citām vietām, lai padarītu vēsturi taustāmāku. Taču vēstures skolotājs varētu veiksmīgi sadarboties ar jaunsargu instruktoru un kopā iemācīt arī vēsturi," pārdomās dalās E. Plētiens.

Viens no aizsardzības mācības mērķiem ir pilsoniskās apziņas veidošana un patriotiskā audzināšana.

"Protams, ka par patriotismu jārunā, tas jāmaca," pārliecināts E. Plētiens. "Redzu, ģimenēs tas lēnām veidojas, jo tieši tur jāieliek pamats valstiskajai apziņai, patriotismam, protams, arī skolā jāiedod savs pienesums. Iespējas ir, patriotismu var iekļaut arī skolas ikdienā, lai jauniešs sajūtas kā savas skolas, novada un arī valsts patriots." □

Foto: no "Druvas" arhīva

daudz labu karavīru, virsnieku. Es uz to īpaši nemudinu, tikai uzsveru, ka viņiem jābūt lojāliem pret savu valsti, jābūt gataviem aizstāvēt ģimeni, valsti."

Atceroties G.Norbuta stāstīto par darbošanos dabā, par nometnēm, pārgājieniem, lēkšanu āliņģī, jautāju, vai jaunieši gribēs pieņemt to, ka aizsardzības mācībā tomēr ir arī daudz teorijas, kas jāpārrunā klasē.

"No pieredzes varu teikt, ka tas būs atkarīgs no personības, kas viņiem to mācīs. Ja pedagogs spēs aizraut jauniešus, varēs pasniegt gan teoriju, gan praktiskās nodarbības, jauniešs gribēs to visu apgūt.

Atgriežoties pie patriotisma, nesmu pilnībā pārliecināts, vai valsts aizsardzības mācība to

vairos, tur, manuprāt, ir vajadzīgas citas sviras. Patriotisma tēmai jābūt cauri visam, kas notiek mācību iestādēs, pasākumos bērniem, jauniešiem, turklāt ikdienā. Ja reizi mēnesī vienu dienu mēģinās par to runāt, rezultāta nebūs. Tam jābūt sistemātiskam procesam, un tad izaugs lojāli šīs valsts pilsoņi." □

Lappusi sagatavojis JĀNIS GABRĀNS

Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem

MAF Mediju atbalsta fonds